

УДК 321.01

*Бусленко В. В., Східноєвропейський національний університет ім. Л.Українки***ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОВІДНОСИН МІЖ ВЛАДНИМИ СТРУКТУРАМИ ТА ПОЛІТИЧНОЮ ОПОЗИЦІЄЮ**

На основі концепції влади аналізується характер та специфіка взаємовідносин між владними структурами та політичною опозицією. Політичну опозицію розглянуто через категорію «влада».

Вияснено причини та рівень залежності опозиції від влади. Обґрунтовано думку, що в рамках дихотомії «влада-опозиція» відносини носять суб'єкт-суб'єктний характер. Це дві рівнозначні конкурентні сили, які хоч і мають різний статус, однак він має тимчасовий характер і може змінитися в залежності від результатів виборів або з інших причин.

Характер взаємовідносин між двома сторонами, їх форми та способи розглядається похідними від нерівномірного відношення до ресурсів. При цьому повне домінування над владними ресурсами мінімізує доступ до впливу на процес прийняття рішень зі сторони опозиції і загострює конфлікт між сторонами.

Ключові слова: *влада, опозиція, взаємовідносини, політика, теорія соціального обміну.*

Рівень розвитку та стабільності демократії в країні у значній мірі залежить від інституційно-правових та фактичних взаємовідносин між політичною опозицією та владними структурами. Визнання владою політичної опозиції в якості рівноправного партнера, а також заняття нею чіткої ніші в політичній системі, сприяє побудові громадянського суспільства та правової держави, і свідчить про незворотність демократичного курсу держави.

Політична опозиція поряд з владними структурами виступає складовим елементом політики, де поняття «влада» є ключовим. Воно є важливим і для розуміння чинників та мотивів взаємодії між опонуючими сторонами. Тому в даній роботі ми спробуємо розглянути різні аспекти взаємодії політичної опозиції та владних інститутів через аналіз концепцій влади.

Теоретичному дослідженню взаємодії влади та опозиції через концептуалізацію влади не приділяється значна увага як серед вітчизняних, так і зарубіжних дослідників. В роботі ми спиралися на праці Г. Гаврилова [1], Д. Зеркіна [2], які аналізували природу політичної опозиції.

Теоретичні аспекти взаємодії владних структур та опозиції частково вивчали Н. Баррі [6]. Дж. Харсані [7], Д. Ронг [8], П. Бурд'є [5]. Дослідженню кратологічних концепцій присвятив свою роботу В. Ледяев [4]. Інтерпретація класичних теорій влади та розкриття її природи дозволили нам висвітлити мотиви та наслідки взаємодії між політичними опонентами.

Для більш ефективного аналізу проблем необхідно визначитися з інструментами дослідження. Якщо суб'єктом влади є чіткі структури та посадові особи, то по відношенню до опозиції ситуація дещо інша. В силу мінливості самого опозиційного статусу виникають певні складнощі в ідентифікації конкретної політичної інституції. В політичній науці прийнято вирізняти етимологічний та інституційний підходи до пояснення природи опозиції. Перший – сфокусований на протиставленні однієї політики іншій. Згідно етимологічного підходу опозицією може рахуватись різнонаправлений вплив декількох суб'єктів на владу, які не мають узгодженої думки з певного кола питань. Проте він має ряд обмежень. Зокрема, під цю категорію, окрім політичних партій, також підпадають групи тиску, лобістські угруповання, які виражають інтереси локальних груп, що мають опосередковане відношення до політики. Слабкою стороною цієї схеми є складність її практичного застосування. Вона втрачає смисл у випадку, коли домінуюча думка або думка більшості, не отримує представництва в структурах, що приймають політичні рішення. Тоді й влада набуває ознак опозиції так як провадить політичні рішення, які підтримуються меншістю суспільства. Звідси й розмитість та невизначеність самого терміну.

При розгляді взаємовідносин між владою та політичною опозицією в системі координат «парламент-уряд» більш доцільним є звертання до її інституційних форм організації. Це дозволяє трактувати опозицію переважно як діяльність міноритарних партій в парламентах, які, як правило, формують парламентську опозицію. Даний підхід може ефективно використовуватись

для аналізу політичного процесу в демократичних державах. Однак він більш придатний, коли сформована стабільна партійна система і менш ефективний в умовах становлення багатопартійності, коли опозиційні організації та рухи відігравали роль партій. Недоліком інституційного підходу є звуження рамок дослідження. Він не враховує різноманітні форми організації політичної опозиції. Скажімо до неї можуть входити не лише партії, а й громадські організації та суспільно-політичні рухи, профспілки. При цьому опозиційна діяльність не обмежується лише парламентом, а й існує поза ним.

Разом з тим в політиці політична опозиція може діяти на інституційному рівні, однак ефективність її діяльності є низькою. Тому вчені намагаються знайти критерії ідентифікації опозиції. Зокрема, вартим на увагу є підхід, запропонований Д. Зеркіним. За його концепцією для політичної опозиції характерні ряд рис: організованість, згуртованість на основі загальних інтересів, боротьба з пануючим політичним суб'єктом за домінуючий статус в системі державної влади [2, с. 90]. В даній статті основна увага приділена легальній, системній парламентській опозиції.

Спільним для всіх існуючих теоретичних моделей є те, що опозиція визначається через категорію «влада». Це очевидний і єдиний спосіб визначення опозиції, яка не може існувати без влади і в своїй сутності є її протиставленням. Категорія «влада» дозволяє поєднати етимологічний та інституційний підходи виходячи з того, що опозиція неможлива в системі рівноправних владних суб'єктів і є самостійним політичним гравцем, що легально змагається за владу.

Виділяючи здобуття влади в якості основної цілі опозиції, вирішується і проблема суб'єкта опозиційної діяльності. Із аналізу виключаються ті політичні сили, які не мають відношення до розподілу владних ресурсів в системі, а кількість «гравців» обмежується владними суб'єктами системи і претендентами (або претендентом) на цю роль. У випадку опозиції, йде мова не лише про парламентські партії, а й про групи, фракції, окремих позапартійних депутатів. При цьому розширене тлумачення суб'єкта опозиції (не лише партії) дозволяє більш точно і повно виокремити різні моделі взаємодії з владними структурами.

Даний підхід має теоретичну значимість. Розгляд опозиції як суб'єкта, що бореться за владу можна застосувати для політичної системи будь-якого рівня. При цьому статус опозиції залишається прив'язаним до конкретної ситуації і здатний змінюватися у залежності від позицій політичних сил чи політичної кон'юнктури. Одні й ті ж самі партії в один часовий період можуть бути опозиційними, а в інший – володіти домінуючим владним ресурсом.

Визначення опозиції через поняття «влада» піднімає питання, що є влада, в чому полягає процес боротьби за владу між політичними партіями. Тому є необхідність виділення основних підходів до досліджень цього соціального феномену в контексті даної проблематики.

Характер взаємовідносини між владою та політичною опозицією добре ілюструє теорія політичного поля, яку розробив французький соціолог П. Бурдьє. В роботі «Соціологія політики» він розглянув поняття соціальної типології як такого конструкта, в рамках якого агенти та інституції визначаються за їх положенням в просторі. Під агентами він розумів активних індивідів, які здатні діяти, є носіями певних практик і здійснюють стратегії, спрямовані на збереження чи зміну своєї позиції в соціальному просторі [5, с. 12]. Згідно даної концепції соціальний простір включає в себе декілька полів, в яких агент одночасно може займати позиції в декількох з них. Поле розглядається як специфічна система об'єктивних зв'язків між різними позиціями, що знаходяться в альянсі або в конфлікті, в конкуренції чи в кооперації, визначаються соціально і у значній мірі не залежать від фізичного існування індивідів, які ці позиції займають.

Серед виділених полів науковий інтерес для нас представляє поле політики, яке, на думку П. Бурдьє, має інваріантні закономірності конституювання та функціонування: автономізацію, визначення «ставок» гри та специфічних інтересів. Тому в ньому присутня боротьба за встановлення внутрішнього поділу поля на класи позицій (домінуючі і ті, що перебувають під домінуючими) [5, с. 20]. Якщо розглядати поле політики як місце зіткнення інтересів влади та опозиції, то його структуру можна визначити як стан співвідношення сил між агентами чи інституціями, включеними в боротьбу, де розподіл специфічного капіталу, накопиченого

впродовж попередньої боротьби, керує майбутніми стратегіями. вчений розглядав поле політики як ринок, в якому існують виробництво, попит і пропозиція продукту особливого сорту – політичних партій, програм, думок позицій.

Інтерпретуючи теорію політичного поля, відносини між владою та опозицією можна розглядати як певну боротьбу, яка ведеться між опонуючими агентами та інституціями у відповідності з закономірностями та правилами, сформульованими в цьому просторі (а в певних ситуаціях борються за самі ці правила). Ця боротьба ведеться з різною силою і тому різною є ймовірність успіху, щоб оволодіти специфічними вигодами, які є цілями гри. Владні інституції та актори є домінуючими в полі політики і знаходяться в позиції, коли можуть змусити функціонувати поле політики на свою користь. Однак вони при цьому стикаються з опором, зустрічними вимогами, претензіями тих, хто знаходиться в позиції підкорення (опозиція).

Важливо, що основною ставкою в політичній грі є не стільки монополія використання ресурсів політичної влади (фінансів, права, армії і т. п.), скільки монополія виробництва і поширення політичних уявлень і думок. Саме вони мають ту «мобілізуючу» силу, яка дає життя політичним партіям і правлячим угрупованням. З цього випливає, що владні інститути та опозиція вирізняються наявними владними ресурсами і прагнуть в межах політичного поля через дії і протидії агентів боротися за збереження або покращення своєї позиції.

Інший підхід до пояснення методологічних аспектів політичної взаємодії знаходимо в теорії соціального обміну. Цей напрямок здобув поширення в 1960-1970 роках. Його представники, П. Блау, Дж. Хоманс, Дж. Зібаут, Х. Келлі, Р. Емерсон, Б. Беррі, Дж. Херсані, розглядали категорію влади в термінах економічного аналізу і акцентували увагу на вигодах і витратах, одержуваних акторами в процесі їх взаємодії. Основою влади і її обов'язковим елементом є ставлення залежності, що виникає між суб'єктом і об'єктом. Його джерело, на думку теоретиків соціального обміну, закладене в нерівному розподілі матеріальних, соціальних, духовних і політичних ресурсів, яке веде до нерівних результатів (вигод і витрат) щодо обміну між суб'єктом і об'єктом. У об'єкта, як правило, відсутні необхідні для досягнення своїх цілей ресурси або ж їх недостатньо. Якщо він не може отримати необхідні ресурси з інших джерел, то змушений коритися волі суб'єкта, оскільки саме суб'єкт володіє тими ресурсами, які потрібні об'єкту. Таким чином, залежність виникає при умові, коли результати діяльності актора обумовлені не лише власною поведінкою, а й діями інших акторів, тобто детерміновані взаємодіями [4, с. 39].

Однак, можна говорити про певну умовність використання даного підходу для пояснення складних процесів взаємодії між владою та опозицією. На нашу думку, не можна однозначно стверджувати, що їх відносини є суб'єкт-об'єктними. Політичні партії, що знаходяться при владі та політична опозиція, з однієї сторони є рівнозначними учасниками політичного процесу. З іншої сторони, відношення до влади диференціює їх статус. У нашому випадку політична опозиція є не лише політичним об'єктом, на яку спрямована владна дія, але і суб'єктом, який має на меті недопущення нерівномірного перерозподілу владних ресурсів та веде легальну конкурентну боротьбу за ці ресурси в між електоральний період та під час виборів.

При цьому залежність опозиції від влади не можна вважати постійною. Вона зростає прямопропорційно цінності ресурсів, якими володіє суб'єкт і знижується в міру розширення доступу об'єкта до альтернативних джерел цих ресурсів. Припустимо, що владна еліта зуміла акумулювати комунікативний, адміністративний ресурси через контроль над ЗМІ та маніпуляцію з підрахунками виборів. Опозиція може скористатися правом залучення до контролю за виборами офіційних спостерігачів, представників третього сектору та використати міжнародні інституційні механізми впливу на провладні партії з метою дотримання ними виборчих прав громадян та недопущення використання адміністративного ресурсу.

Ряд положень теорії обміну дозволяють знайти пояснення на питання, наскільки політична сила може скористатися владою задля послаблення свого політичного опонента. Розглядаючи владу через функцію залежності, можна припустити, що правлячі партії спроможні здійснювати певний тиск на опозицію. Цей тиск корелюється наступним чином: чим сильніша залежність, тим більше влади, і навпаки. Згідно концепції обміну ресурсами, владний суб'єкт, має владу над

об'єктом і може впливати на його поведінку в тій мірі, в якій він може визначати і контролювати очікувані об'єктом нагороди і витрати. При цьому потребує уточнення, хто на даний час мав домінуючий владний ресурс. Припускаємо, що державні інститути часто контролюються суб'єктами, які не мають відношення до правлячої партії. Йде мова про неформальні інститути та правила гри.

Дана концепція дозволяє пояснити причини переходу країни до авторитаризму чи режиму керованої демократії. В цьому випадку, влада намагається максимально використати ресурси з метою мінімізації політичної конкуренції та ставить опозицію в залежне становище, виштовхуючи її на периферію політичного життя. Звуження політико-правового простору для діяльності опозиції та послаблення її контрольних функцій свідчить про перехід відносин суб'єкт-суб'єктні у відносини суб'єкт-об'єктні, що характерно для гібридних політичних режимів.

Для багатьох авторів, які розглядають владу в термінах залежності і обміну, результат самої влади не зводиться до контролю за поведінкою об'єкта. На думку Б. Беррі, владою можуть вважатися лише такі відношення між суб'єктом і об'єктом, в якому вигоди, одержувані сторонами відносини, нерівні: «А має владу над Б, якщо, і тільки якщо максимальна чиста вигода А від підпорядкування Б тягне за собою або чисті втрати Б, або меншу вигоду Б в порівнянні з А». Якщо Б отримує вигоду, що рівна вигоді А, то такі відносини слід вважати «обміном», але не «владною» [6, с. 95]. Інтерпретувавши цей підхід можна припустити, що сторони керуються у відносинах різними інтересами. Провладні сили намагаються втримати вигідне становище та мінімізувати вплив опозиції, а остання прагне отримати більшу вигоду скажімо від конфліктної взаємодії з владою, щоб дистанціюватись від неї та сформувати позитивний імідж в очах свого електорату.

Дж. Харсані намагався надати ресурсному підходу кількісного виміру. Він провів відмінність між ціною влади А над В і «силою» влади А над В. При цьому «ціна» влади визначалась як вартість ресурсів А, необхідних для впливу на поведінку В, а «сила» влади – як вартість ресурсів, необхідних В, щоб запобігти діям, які від нього добивається А. Таким чином, владою володіє той, для кого деякий вплив дається з меншими затратами і меншим опором, ніж іншому [7, с. 228].

Значення теорії соціального обміну для аналізу взаємозв'язків між політичними опонентами полягає в тому, що вона приділяє максимальну увагу не дослідженню процедури чи результатів здійснення влади, а конкретизації самого джерела влади та визначенню рівня контролю нею ресурсів. Це дозволяє зрозуміти, чого не вистачає опозиції і що їй варто добитися, щоб здобути владу.

Можна припустити, що володіння домінуючим політичним ресурсом дозволяє владному суб'єкту визначально впливати на процес прийняття рішень і у значній мірі визначати поведінку інших політичних гравців, в тому числі і опозиційних. Однак виникає запитання, чи необхідно владному суб'єкту задля контролю над прийняттям політичних рішень володіти всіма ресурсами? Один з теоретиків соціального обміну, П. Блау вважав, що володіти владою не значить контролю над всіма існуючими ресурсами системи. Він розглядав владу в якості одного з різновидів соціального обміну. За його концепцією, один індивід має владу над іншим в тому випадку, якщо той має потребу в якихось благах (ресурсах), які не може отримати без згоди першого індивіда, ніде в іншому місці. Саму владу він визначав як «здатність індивідів чи груп нав'язати свою волю іншим всупереч їх опору за допомогою загрози покарання чи відмови в регулярних винагородах, оскільки і перше, і друге, в кінцевому рахунку, виступають в якості негативних санкцій» [4, с. 41].

Ця теорія отримала свій подальший розвиток в сучасних дослідженнях, які сфокусувались на ієрархії владних ресурсів. Ряд вчених пропонує, що для кожної системи є один або декілька ресурсів, контроль над якими забезпечує контроль над прийняттям політичних рішень в рамках всієї системи. По відношенню до владного суб'єкта опозиція володіє двома ключовими характеристиками: по-перше, недостатністю або повною відсутністю домінуючого політичного ресурсу; по-друге, претензією та готовністю до конкурентної боротьби за володіння ним.

Владний суб'єкт відповідно, володіє домінуючим ресурсом, який дозволяє йому контролювати процес прийняття політичних рішень. Він прагне збереження та збільшення контролю над ресурсами і не зацікавлений в їх перерозподілі на користь опозиції.

В демократичній політичній системі існує чіткий розподіл влад, що унеможлиблює її концентрацію в одних руках. Цікавий спосіб концептуалізації влади запропонував Д. Ронг. В його основі лежить розрізнення «інтегральної влади» (*integral power*), де прийняття рішення та ініціатива дій централізовані і монополізовані в руках одного суб'єкта та «інтеркурсивної влади» (*intercursive power*), де влада кожного з суб'єктів соціальних відношень врівноважується владою іншого суб'єкта. В останньому випадку має місце процедура перемовин або спільного прийняття рішення по питаннях, що мають взаємний інтерес [8, с. 6]. Така асиметрія влади вказує на всю складність взаємодії як владних суб'єктів між собою, так і кожного з них з опозицією.

Стосунки між владою та опозицією не мають характеру владних відносин. Владні відносини виникають в результаті конституційно закріпленого принципу розподілу гілок влади та існують лише між суб'єктами влади, скажімо між президентом, прем'єр-Міністром, головою парламенту, правлячими партіями тощо. Це поняття ми вживаємо тоді, коли йдеться про відносини «суб'єкт – суб'єкт». Під ними розуміються не лише рівновладні суб'єкти, а й суб'єкти з різною мірою компетентності та повноти влади.

В системі координат «влада-опозиція» більш доцільним є вживання поняття «взаємовідносини». Це рівноправні відносини, які склалися завдяки певному збалансуванню політичних сил між суб'єктом влади та тим, хто на нього претендує. Вони уможливлюються за умови наявності «конвенційних каналів» політичної участі, коли в результаті виборів, опозиція за умови підтримки виборців може прийти до влади та взяти відповідальність за реалізацію нового політичного курсу. Ці взаємовідносини складаються, як правило, завдяки компромісу, що враховує інтереси обох сторін. Ступінь підпорядкування тут мінімальний, так як владний суб'єкт володіє певними повноваженнями, а опозиційний суб'єкт компенсує їх своїми сильними сторонами, скажімо високим рівнем електоральної підтримки.

Протилежним видом взаємовідносин між владою та опозицією є конфронтаційний. Такі взаємовідносини ґрунтуються на відмінних інтересах сторін, які відрізняються за системою цінностей, ідеологією. Виникають вони між різними нерівними суб'єктами або рівними суб'єктами, що займають протилежні позиції та мету. У конфронтаційних відносинах кожен з суб'єктів прагне різними засобами нав'язати власне бачення розв'язання проблеми, реалізувавши за рахунок суперника свої власні інтереси та цілі. Конфронтація між сторонами можлива коли рішення та дії державних інститутів спрямовані на згорання демократії, бажані для одних учасників і небажані для інших та суперечать загальним інтересам. Вона супроводжується, як правило, взаємними звинуваченнями, погрозами, ультиматумами. Для цього виду взаємовідносин характерним є протистояння, використання опозицією неконвенційних форм політичної участі. Конфронтаційними часто є дії несистемної, деструктивної опозиції.

Разом з тим між владою та політичною опозицією може виникати усвідомлення спільності інтересів в окремому питанні та узгодження в підходах щодо головних цілей розвитку держави. В даному випадку ми говоримо про взаємовідносини співробітництва. Такі стосунки, як правило, можуть виникати між представниками влади та поміркованої частини політичної опозиції. Їх природу ґрунтовно описав в концепції лояльної опозиції Х. Лінц. Концепція передбачає також готовність суб'єктів правовідносин пожертвувати своїми інтересами на користь збереження ефективності системи в цілому, принципову готовність прийняти відповідальність за управління або бути частиною більшості, якщо не має альтернативи партіям, що підтримують систему. Лояльна опозиція повинна бути готовою також і до участі в уряді, який може бути ослаблений кризою, готовність з'єднатися з опонентами, сприяючи виживанню демократичного устрою. У випадку активізації політичних партій, здатних підірвати демократію через посередництво фразеології насилля і спроб придушити громадянські права та свободи, лояльна опозиція повинна виступити проти таких дій.

Це не означає, що у таких взаємовідносинах нерівність між суб'єктами щезає зовсім. Співробітництво, на думку Б. Кухти, «можливе лише між рівними суб'єктами, а точніше, між

рівними в чомусь суб'єктами, що уклади угоду про щось або проти чогось, вигода тоді приблизно однакова» [3, с. 88]. Взаємовідносини співробітництва можуть виникати скажімо між провладними та опозиційними партіями з приводу прийняття конституційних рішень, для чого потрібна кваліфікована більшість голосів в парламенті. В будь якому випадку мова йде про короткотермінові відносини тактичного характеру. Як правило, опозиційні сили по своїй природі намагаються дистанціюватись від дій влади та зайняти критичну по відношенню до неї позицію.

Таким чином, владні відносини за своїм характером є суб'єкт-об'єктними так як передбачають ієрархізацію та субординацію між елементами структури влади. В рамках дихотомії «влада-опозиція» відносини носять суб'єкт-суб'єктний характер. Це дві рівнозначні конкурентні сили, які хоч і мають різний статус, однак він має тимчасовий характер і може змінитися в залежності від результатів виборів або з інших причин.

Можемо припустити, що характер взаємовідносин між двома сторонами, їх форми та способи, є похідними від нерівномірного відношення до ресурсів. При цьому повне домінування над владними ресурсами мінімізує доступ до впливу на процес прийняття рішень зі сторони опозиції і загострює конфлікт між сторонами.

Для демократії вкрай важливо, щоб між владою та опозицією існували відносини політичної конкуренції. Це відносини між різними за силою та впливом суб'єктами з різними інтересами та метою, які легально борються за владу. Така конкуренція має триматися на засадах правових норм та узгоджених «правил політичної гри».

Використана література:

1. Гаврилов Г. Феномен политической оппозиции: теоретический аспект / Г. Гаврилов [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ifp.uran.ru/files/publ/eshegodnik/2002/12.pdf>
2. Зеркин Д. Политический конфликт и оппозиция / Д. Зеркин // Социально-политический журнал. – 1998. – № 5. – С.89-108.
3. Кухта Б. Политична наука: Словник: категорії, поняття і терміни / Б. Кухта, А. Романюк, Л. Старецька, Л. Угрин, О. Красівський / За ред. Б. Кухта. – Львів: Кальварія, 2003. – 500 с.
4. Ледяев В. Власть: концептуальный анализ / В. Ледяев. – М.: «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 2001. – 384 с.
5. Шматко Н. Введение в социоанализ Пьера Бурдьё / Н. Шматко // Бурдьё П. Социология политики: Пер. с фр. / Сост., общ. ред. и предисл. Н. Шматко. – М.: Socio-Logos, 1993. – С. 7-26.
6. Barry N. An Introduction to Modern Political Theory / N. Barry. – London: Macmillan London, 1981. – 304 p.
7. Harsanyi J. Measurement of Social power, Opportunity Costs, and the Theory of Two-Person Bargaining Games / J. Harsanyi // Political Power: A Reader in Theory and Research / ed. by Roderick Bell, David V. Edwards, and R. Harrison Wagner. New York: The Free Press; London: Collier-Macmillan, 1969. – P. 227–238.
8. Wrong D. Some Problems in Defining Power / D. Wrong // Power: Critical Concepts / ed. by John Scott. – London: Routledge. – 1994. – Vol. 1. – P. 62–71.

Бусленко В. В. *Теоретические аспекты взаимоотношений между властными структурами и политической оппозицией.*

На основе концепций власти анализируется характер и специфика взаимоотношений между властными структурами и политической оппозиции. Политическую оппозицию рассмотрено через категорию «власть».

Выяснено причины и уровень зависимости оппозиции от власти. Обосновано мнение, что в рамках дихотомии «власть-оппозиция» отношения носят субъект-субъектный характер. Это две равнозначные конкурентные силы, которые хотя и имеют разный статус, однако он носит временный характер и может измениться в зависимости от результатов выборов или по другим причинам.

Характер взаимоотношений между двумя сторонами, их формы и способы рассматриваются производными от неравномерного отношение к ресурсам. При этом полное доминирование над властными ресурсами минимизирует доступ к влиянию на процесс принятия решений по стороны оппозиции и обостряет конфликт между сторонами.

Ключевые слова: *власть, оппозиция, взаимоотношения, политика, теория социального обмена.*

Buslenko V. V. *The theoretical aspects of the relationship between the power and the political opposition*

Based on the concepts of the power, the character and specifics of the relationship between the power and the political opposition are analyzed. The political opposition is considered through the category "power".

It is found out the causes and the level of dependence of the opposition from the power. It is considered that within the dichotomy of "power-opposition" relations have subject-subjective character. These are two equally competitive forces which have different status, however, it is temporary and may be changed depending on the election results or for any other reason.

The character of the relationship between the two sides, their forms and methods are considered to be derived from the uneven attitude to the resources. In this case, complete domination over power resources minimizes the impact on access to the decision-making process from the side of the opposition and exacerbates the conflict between the sides.

Keywords: *power, opposition, relationship, politics, social exchange theory.*